

February 2000

พันธกิจของการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาต่อการพัฒนาประเทศไทย

สุพล ภูมิเสน

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

ภูมิเสน, สุพล (2000) "พันธกิจของการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาต่อการพัฒนาประเทศไทย," *Journal of Education Studies*: Vol. 28: Iss. 2, Article 7.

DOI: 10.58837/CHULA.EDUCU.28.2.7

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol28/iss2/7>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

พันธกิจของการศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ต่อการพัฒนาประเทศ

สุพล วุฒิสเสน

การพัฒนาที่ส่งผลให้เกิดความเจริญต่อประเทศบนวัฒนธรรม เทคโนโลยี วัตุดิบ- และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพของตนเองให้มากที่สุดไม่ตกอยู่ในภาวะพึ่งพิงต่างประเทศ ผลการพัฒนานอกจากสร้างความเจริญแล้วยังสร้างความสมดุลแห่งชีวิตความเป็นอยู่ต่อคนในสังคมอย่างทั่วถึง เป็นความหมายของการพัฒนาแบบอิสระ (Independency Development) ซึ่งนักวางแผนพัฒนาถือเป็นจุดมุ่งหมายของแผนทุกแผน

การจัดทำแผนพัฒนาเงื่อนไขบังคับที่สำคัญคือ การวางความมุ่งหวังที่อยากจะให้ปรากฏจากการปฏิบัติตามแผนนั้นๆ โดยจุดมุ่งหมายดังกล่าวเชื่อว่าจะเป็นจริงได้ และแนวทางที่ถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาใดๆ จะต้องประเมินผลในอดีตและปัจจุบัน มองเชิงทัศนภาพหรือญาณทัศน์ (Vision) ไปให้ไกลที่สุดในอนาคต ทั้งนี้เพื่อสร้างความชัดเจนและกำหนดแนวทางในปัจจุบัน ต่อเนื่องสู่ออนาคต การมองกว้างมองไกลจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการวางแผนพัฒนาทุกประเภทของแผน

นับตั้งแต่ใช้แผนพัฒนาประเทศระยะที่ ๗ (พ.ศ. ๒๕๓๕-๒๕๓๙) ได้มีกิจกรรมวางแผนพัฒนาด้านต่างๆ ของหน่วยงานและองค์กรต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยบางแผนได้มีการมองไกลออกไปถึง ๑๐๐ ปีบ้าง ๕๐ ปีบ้าง ซึ่งทางการศึกษามีเอกสารรายงานการจัดทำแผนไว้ไกลที่สุด ๓๐ ปี และโดยทั่วๆ ไปจะกำหนดไว้ในระยะ ๑๕ ปี (โปรดดูเอกสารอ้างอิง)

การวางแผนทางการศึกษาอันถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญของการวางแผนพัฒนาที่จะกำหนดคุณภาพ ลักษณะ ทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องต่อการพัฒนาประเทศ มีรายงานการวางแผนในกรณีประเทศไทยที่สำคัญๆ อาทิ เช่น กระทรวงศึกษาธิการได้จัดประชุมสัมมนาการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระยะ ๑๕ ปี ทุกเขตการศึกษา จัดการประชุมแนวทางการวางแผนพัฒนาการศึกษาระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๖๕) ของกระทรวงศึกษาธิการ การประชุมปฏิบัติการเพื่อวาง

แผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการศึกษาในระยะยาว ซึ่งได้ดำเนินการไปเมื่อปลายเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ทบวงมหาวิทยาลัยได้จัดแผนพัฒนาอุดมศึกษาแล้วเสร็จและมีรายงานเผยแพร่โดยแผนของทบวงมหาวิทยาลัยเริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๗ ระยะของแผนกำหนดไว้ ๑๕ ปี (ถึง พ.ศ. ๒๕๕๒) ปัจจุบันความเคลื่อนไหวอันเกิดจากการที่ได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ก่อให้เกิดการประชุมต่างๆ ที่จะปฏิบัติการอยู่ทุกองค์การทางการศึกษา ในระดับต่างประเทศมีการเคลื่อนไหวในการจัดทำแผนอยู่โดยตลอด อาทิเช่น องค์การสหประชาชาติได้จัดทำแผนโดยมองถึงปี ค.ศ. ๒๐๐๐ องค์การ SEAMEO ได้ทำการวางแผนพัฒนาการศึกษาของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกไป กำหนดมองไกลออกไปอีก ๑๐๐ ปี (ค.ศ. ๒๐๑๕) และหน่วยงานทางการศึกษา บุคคลทั้งวงการการศึกษาและนอกวงการอีกหลายวงการได้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาการศึกษาโดยมองไกลออกไป

อย่างไรก็ตาม การเสนอบทความฉบับนี้แม้ว่าจะอยู่บนพื้นฐานของการศึกษารายงานการร่วมกิจกรรมการวางแผนต่างๆ ดังกล่าว สิ่งจำกัดในการวางแผนของนักวางแผนที่แท้จริงจะอยู่ที่สถานภาพ บทบาทที่ได้รับมอบหมายของนักวางแผนว่า มีอิสระ (Independence) มีอำนาจในการจัดการตนเอง (Autonomous) มีนโยบายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนสามารถกำหนดพันธกิจ (Mission) ของตนเองและมีอำนาจในงบประมาณหรือไม่เพียงใด หากไม่มีสิ่งเหล่านี้การจัดทำแผนการ

นำเสนอก็จะเป็นเพียงรายงานหรือกรณีศึกษาเป็นสำคัญ การวางแผนที่เป็นรูปธรรมจะปรากฏในภาคเอกชน โดยเฉพาะในบริษัทที่มีเป้าหมาย กำไร ขาดทุน ลูกค้า วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ส่วนทางการศึกษานั้นมีรายกรณีที่ประสบความสำเร็จโดยเฉพาะในเชิง “ปริมาณ” ให้เห็นอยู่ทั่วไป ซึ่งผู้จัดทำแผนจนประสบผลสำเร็จล้วนแล้วแต่อยู่ในวงการศึกษาของผู้ที่ไม่มีข้อจำกัด หรือมีข้อจำกัดน้อยที่สุดในประการดังกล่าว

การนำเสนอบทความในครั้งนี้จึงเป็นการนำประเด็นสำคัญจากเอกสารและกิจกรรมการวางแผนที่อ้างถึงมานำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นสำคัญ โดยเน้นประเด็นการวางแผนระยะยาวเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระดับหลังขั้นมัธยมศึกษาต่อการพัฒนาประเทศ ส่วนความสมบูรณ์ของการนำเสนอของบทความต้องอาศัยกิจกรรมร่วมกันเกี่ยวกับแผนพัฒนาของหน่วยงานที่ร่วมกันรับผิดชอบ ซึ่งคาดหวังจะมีกิจกรรมดังกล่าวในระยะเวลาอันใกล้

๑. สิ่งผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

พิจารณาองค์ประกอบเพื่อจะชี้ชัดว่าอะไรจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมไทยในอนาคต อีริยัท บุญมี (โปรดดูอ้างอิง) ได้กำหนดไว้สองแนวทางคือ การ “มองออกด้านนอก” (Outward-Oriented) เปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศภายนอกและอีกแนวทางหนึ่งคือ การ “มองเข้าด้านใน” (Inward-Oriented) ประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีส่วนมอง

ออกด้านนอกมากขึ้น โดยเฉพาะช่วงเวลา
ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๒๘ เป็นต้นมา
องค์การ SEAMEO ได้มองภาพกว้างและสรุป
ว่า สิ่งที่มีอิทธิพลและจะมีผลผลักดันต่อการ
จัดการศึกษาของประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชีย
มีหลายประการ โดยอาจเรียงลำดับ ๑๐ อันดับ
ดังต่อไปนี้

๑. Efforts toward economic
development.

๒. Knowledge explosion, scientific
breakthroughs; technological and
informatics advancement.

๓. Industrialization.

๔. Environmental degradation and
depletion of resource.

๕. Search for political stability,
participation and respect for human rights.

๖. Greater nationalism, cultural
preservation and language development.

๗. Population growth.

๘. Political will in affirmative policy
making planning and management.

๙. Telecommunication and
transport.

๑๐. Intersitication of political and
economic / linkages in the region.

รายการดังกล่าวได้กำหนดไว้ ๓๐ รายการ
และองค์การดังกล่าวได้ถือเป็นแนวทางสำคัญ
ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะมีผลต่อการ
เปลี่ยนแปลง (Force ; for change) และนำ

ไปวางแผนเพื่อการเสนอในการพัฒนาการ
ศึกษามิภาคตามขั้นตอนของการวางแผน
ต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการได้นำเอาประเด็นทั้ง
๑๐ ประการของ SEAMEO ตลอดจนวิธีการ
จัดทำแผนบางส่วนในลักษณะเดียวกัน คือวิธี
การ “Delphi Technique” มาทดลองปฏิบัติ
และเป็นส่วนของการประชุม “การวางแผน
กลยุทธ์เพื่อการพัฒนาการศึกษาระยะยาวของ
กระทรวงศึกษาธิการ” ณ จังหวัดเชียงใหม่
ระหว่างวันที่ ๒๘-๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๗
ผลของการลำดับ Forces for Change ของ
นักการศึกษาไทยคงจะมีรายงานสรุปออกมา
ในไม่ช้าและดูเหมือนว่ารายการทั้ง ๑๐ ประเด็น
ได้นำมาอภิปรายกันมากและอาจมีผลการ
ยอมรับในการประชุมในครั้งนั้น

ทบวงมหาวิทยาลัยได้กำหนดสิ่งที่ชี้
นำในการพัฒนาประเทศที่สำคัญ โดยพิจารณา
ประเด็นประชากรและการตั้งถิ่นฐาน การ
เติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางเทคโนโลยี
กำลังคนและตลาดแรงงาน สภาวะแวดล้อม
และทรัพยากรธรรมชาติ การเมือง สังคมและ
วัฒนธรรมและประเทศกับประชาคมโลก โดย
ถือว่าทั้ง ๙ ประเด็น จะพัฒนาไปและมีส่วน
สำคัญในการชี้้นำการพัฒนาการศึกษาของ
ประเทศ

โดยสรุปแม้ว่าจะแยกประเด็นในการหา
คำอธิบายและการวิเคราะห์ “สิ่งผลักดัน” โดย
จัดหรือเรียงลำดับอย่างไรก็ตาม สิ่งผลักดันที่
กล่าวถึง และยอมรับร่วมกันคืออะไรก็ตามที่มี
ผลต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม

วัฒนธรรมและการเมือง ต่างใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อเสนอทุกฉบับ กล่าวถึงเรื่อง “กระทบกันหมดทั่วโลก” หรือ “กระบวนการโลกาภิวัตน์” (Globalization Development) การตั้งรับไม่ทันต่อการไหลบ่าทั้งทางเทคโนโลยีและวัฒนธรรมจากภายนอกสังคมจนก่อให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน หรือเกิดการพัฒนาแบบพึ่งพิง (Dependency Development) และในที่สุดเกิดภาวะการ “ทันสมัยที่ไม่พัฒนา” (Modernization without Development) ผลสุดท้ายจะเกิดภาวะเสียสมดุลและสร้างปัญหาใหม่ที่ร้ายแรงจากการพัฒนานั้นๆ ดังมีตัวอย่างเป็นรายกรณีอยู่ทั่วไปทั้งภายในประเทศและต่างประเทศในปัจจุบัน

๒. สถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

ความผิดพลาดในการมองสถานการณ์ในอนาคตหรือ “ญานทัศน์” (Vision) ที่ผิดพลาดจะส่งผลร้ายต่อการกำหนดแผนปฏิบัติการใดๆ แต่อย่างไรก็ตามในการนำแผนไปสู่ปฏิบัติจะมีการทบทวน ประเมิน และปรับแผนอยู่เสมอ (Rolling plan)

๑. สถานการณ์ที่คาดหวังทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศไทย

ได้มีผู้ศึกษาและเผยแพร่ออกมามาก ในระยะปัจจุบัน โดยเฉพาะองค์กรเอกชนที่จะต้องอยู่รอดเพราะเสี่ยงกับกำไร ขาดทุน ได้มีการลงทุนลงแรงเพื่อหาภาพที่ชัดเจนของอนาคตประเทศได้ไกลที่สุด ส่วนใหญ่ภาพที่แสดงออกมาจะเป็นภาพความคาดหวังกลางๆ

(Optimistic Scenario) และไม่วาดภาพที่สูงเกินไป (Upbeat Scenario) ภาพกลางๆ ของสังคมไทยสรุปได้ดังนี้

โดยภาพรวมสังคมไทยจะเป็นสังคมที่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะเมื่อใช้อัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ ร้อยละ ๘ ขึ้นไปเป็นเครื่องชี้จะทำให้ประเทศเติบโตอย่างต่อเนื่องในด้านสังคม ความมั่นคงจะอยู่ที่การเตรียมฐานรองรับสิ่งที่จะเข้ามาใหม่ไม่ว่าวิถีชีวิตตามเศรษฐกิจสมัยใหม่ กระสวนของครอบครัวและชุมชนที่ต้องเปลี่ยนไป โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการหล่อหลอมพฤติกรรมทั้งรายบุคคลและกลุ่มคน โดยคาดหมายว่าภาวะสังคมวิกฤติจะเกิดมากขึ้น การต้อง “มองออกด้านนอก” ของชนชั้นกลางหรือนักธุรกิจและผู้ประกอบการจะทำให้เพิ่มการลงทุนวัตถุนิยมและเกิดสังคมเศรษฐกิจแบบ “ซื้อชาย-ผ่อนส่ง” ในหมู่ผู้ยากจนในชนบทและกระทบต่อการอพยพ การมีงานทำ การจำกัดบทบาทของตนและการเอาตัวรอดของทุกฝ่าย นักการเมืองบางคน (เช่น ธีรยุทธ บุญมี) ถึงกับกล่าวว่า จะเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างเก่ากับใหม่ ระหว่างเสรีนิยมกับอนุรักษนิยมจนอาจก่อตัวเกิดภาวะทางการเมืองเป็นพลังปฏิรูป (Reform Movement) ที่กว้างขวางกว่าเดิมอีกครั้งใหญ่ ประกอบกับการล่มสลายของสถาบันครอบครัว โดยเฉพาะในสังคมชนบท (หมอบระเวศ วะสี) จะส่งผลให้เกิดภาวะปั่นป่วนในสังคมยิ่งขึ้น ซึ่งการคาดหมายดังกล่าวเป็นการคาดหมายแบบ Downbeat Scenario จะเป็นจริงหรือไม่อย่างไร ในการวางแผนแก้ย่อมมีผลดีต่อการคาดหมายแบบ

บวกหรือวาดอนาคตอันสวยงามเป็นสำคัญ

เศรษฐกิจไทย จะเติบโตสูงและเข้าสู่ระบบเครือข่ายเศรษฐกิจโลก (Global Economy) มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องร้อยละ ๘ และไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๕ ไปจนถึงสิ้นแผนพัฒนาระยะที่ ๙ ในด้านแรงงานแม้ว่าจะประสบปัญหาขาดแคลน แต่ด้วยความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ลักษณะเกื้อกูลทางเศรษฐกิจอื่นๆ (แม้การเมืองจะไม่มั่นคงนัก) เศรษฐกิจไทยจะดำเนินไปได้ดี เช่น ในลักษณะศูนย์กลางประกอบสินค้าเพื่อส่งออก โดยส่วนประกอบแต่ละส่วนของสินค้าไม่จำเป็นต้องอยู่ภายในประเทศ ความก้าวหน้าในเศรษฐกิจที่อาศัยการประกอบการ (Serviced-led Economy) การเป็นผู้นำในการออกแบบด้วยคุณลักษณะพิเศษของความเป็นคนไทย (Design Intensive) สินค้า เสื้อผ้า เพชรพลอยมูลค่ากว่า ๑๑๒,๕๐๐ ล้านบาท และ ๔๒,๕๐๐ ล้านบาท ในปี ๒๕๓๖ เป็นสิ่งยืนยันความสามารถด้านนี้ ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในลักษณะ “ประชาคมยุโรป” (EU) ในภูมิภาคนี้ทำให้ไทยโดดเด่นและนำในทางเศรษฐกิจได้ในอนาคต

สังคม จากแรงผลักดันทางความเติบโตทางเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่พัฒนาสู่ระบบเศรษฐกิจโลกจะทำให้ประชากรที่ดำเนินกิจการด้วยตนเองจากขนาดย่อยที่สุด เช่น รถเข็น ร้านค้าย่อย ไปจนถึงบริษัทลงทุนข้ามชาติ เช่น ซี.พี. และการธนาคาร จะเป็นผลให้มีชนชั้นกลางเพิ่มจำนวนเป็นเท่าตัวจากปัจจุบัน อีก ๒๐ ปี

ต่อไป อันจะเป็นผลให้สังคมไทยเป็นสังคมเปิด (Open Society) มากขึ้นเรื่อยๆ มีลักษณะการปฏิบัติตนแบบสากลอย่างกว้างขวางกว่าเดิมเป็นเท่าตัวทุก ๓-๕ ปี มีการอพยพระหว่างภาคสูง รวมทั้งเข้าออกยังต่างประเทศด้วย กิจกรรมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมและไม่จำกัดเฉพาะคนเมือง แต่รวมไปถึงชนบท การเสริมด้วยข่าวสารอย่างกว้างขวางและทั่วถึงจะทำให้บุคคลหรือสังคมที่ล้าหลังมีแนวคิด และแนวทางแบบดั้งเดิมไม่ยอมเปลี่ยนแปลงเกิดช่องว่างกับประชากรส่วนใหญ่ภาวะ “สองทาง” (Dualism) จะก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม ณ จุดตัดและเวลาดังกล่าว จะทำให้ผู้ล้าหลังทั้งความเป็นอยู่และทางความคิดถูกขจัดออกไปตามกลไกของสังคมเป็นอัตโนมัติภาพดังกล่าวไม่เป็นที่น่าวิตกเพราะอย่างน้อยที่สุด ข่าวสาร เครือข่ายต่างๆ จะเข้าถึงปัญหาอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่

การเมือง ระบบการเมืองโดยรัฐสภาจะได้รับการพัฒนา กลุ่มเสรีนิยมแม้ว่าจะขัดแย้งอย่างรุนแรง และเอาชนะกันโดยเฉพาะในเวทีการเลือกตั้งกับกลุ่มอนุรักษนิยม ปัญหาความรุนแรงจะถูกสร้างสมดุลโดยประชาชนส่วนใหญ่และโดยนักการเมืองสายกลาง (Centrist Party) การแทรกแซงไม่ว่าจะโดยอำนาจทหาร อำนาจทางธุรกิจหรือนักวิชาการ แม้ว่าจะยุ่งยากแต่ในทางเดียวกันกับการคลี่คลายปัญหาทางสังคมกลไกของสังคมไทยจะสามารถขจัดปัญหาทางการเมืองและพัฒนาไปได้ในที่สุดสู่ระบบประชาธิปไตยที่มีองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การเมืองในระดับองค์กรจำลองการเมืองระดับประเทศ เว้นแต่กฎเกณฑ์และจุดมุ่งหมายจะชัดเจนและมีผลต่อบุคคลจะทำให้การควบคุมด้วยจุดมุ่งหมายขององค์กร อาทิเช่น รายรับ กำไร ขาดทุน ที่มีผลต่อบุคคลและองค์กรของหน่วยงานเอกชนและในวงการศึกษาหันมาสร้างระบบการจัดการที่มีจุดมุ่งหมายที่สามารถควบคุมได้ต่อการว่าจ้าง เช่น การเหมางานบริการ การทำสัญญาจ้าง นักวิชาการเป็นเทอม โดยกำหนดลักษณะและคุณภาพงาน ตลอดจนการรับการสนับสนุนจากรัฐเป็นเงินก้อน (Blockgrant budgeting) และการกำหนดเพดานเงินเดือนของแต่ละสถาบัน เป็นต้น

๓. คุณสมบัติของประชากรไทยที่เอื้อต่อการพัฒนา

“คนที่มีคุณสมบัติอย่างไรจึงจะอยู่ในสังคมอนาคตของประเทศไทยได้โดยเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ?” เป็นคำถามที่จะทำให้การหาคำตอบไปสู่การวางแผนมีประสิทธิผล โดยหากเปรียบเทียบสถานศึกษาเป็นโรงงานผลิตผลผลิตจากสถานศึกษาก็คือคนที่มีคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งที่สถานศึกษาต้องกำหนดเป็นปรัชญาและกำหนดหลักสูตร

ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน ผู้มีผลงานชี้นำสู่ปฏิบัติในการพัฒนาการอุดมศึกษาไทยได้ให้แนวทางอันเป็นคุณสมบัติของคนไทยที่ต้องการสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ ไว้ห้าประการ โดยท่านเรียกว่า “คุณลักษณะสากล” หรือ Global competence คุณลักษณะทั้ง ๕ ประการโดยย่อคือ

๑. ต้องมีความรู้ในด้านภาษาอย่างน้อย ๒ ภาษา โดยรวมภาษาคอมพิวเตอร์ด้วย

๒. ต้องมีความชำนาญเฉพาะทาง โดยมีทักษะพื้นฐานเป็นฐานรองรับ

๓. มีทักษะและความสามารถในการแสวงหาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

๔. มีทักษะในการจัดการทำให้เป็นผู้ประกอบการได้

๕. มีความเข้าใจในค่านิยมรวม (Commonvalue) และนำไปสู่การเข้าใจ ค่านิยมประชาธิปไตย ค่านิยมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และค่านิยมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

ดร.วิชัย ดันศิริ ผู้มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการและรวมถึงทบวงมหาวิทยาลัย ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ไม่ควรสรุปประเด็นคุณลักษณะของคนไทยในอนาคตที่เหมาะสมกับการพัฒนาประเทศ ท่านให้แนวทางว่าคนไทยควรมีวัฒนธรรมไทยอันแข็งแกร่งที่เอื้อต่อความทันสมัย รับรู้การเปลี่ยนแปลงของโลก คนไทยควรรู้อย่างน้อย ๒ ภาษา (รวมภาษาคอมพิวเตอร์) ทั้งนี้ให้มีความสามารถทำธุรกิจบนพื้นฐานของเศรษฐกิจระดับนานาชาติ มีความรู้และมีพื้นฐานในการที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แยกแยะออกระหว่าง “มหภาพ” และ “จุลภาพ” สามารถนำไปใช้และอธิบายได้ในสิ่งที่เรียกได้ว่าความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในอนาคตจะเป็นอย่างไรในหลักการพัฒนาแบบไม่พึ่งพิง (Independency development) มีหลักสรุป

ว่า การพัฒนาจะต้องพัฒนาจากฐานของตนเองที่มั่นคง โดยเฉพาะจากฐานทางวัฒนธรรมของตนเอง การรีบเร่ง “นำเข้า” ทางวิชาการ เทคโนโลยีและวัฒนธรรม โดยมิฐานของตนเองยังไม่มั่นคงจะก่อให้เกิดการสั่นคลอน ล้มครืนและก่อให้เกิดการพัฒนาที่ต้องพึ่งคนอื่น (Independency development) และแน่นอนจะก่อให้เกิดภาวะการ “พัฒนาหลอน” หรือ “ทันสมัยแต่ไม่พัฒนา” และก่อให้เกิดปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข ดังนั้น คุณสมบัติประการสำคัญของคนไทยในอนาคตไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างไรจะต้องอยู่บนฐานคุณสมบัติของความมีวัฒนธรรมและความเป็นชาติไทย

๔. การศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาที่ควรจะเป็น

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศถึงผลสำเร็จในการจัดการศึกษาของกระทรวง ประการหนึ่งว่า กว่าร้อยละ ๘๐ ของประชากรที่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา ได้เข้าศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในปัจจุบัน จากผลของการเข้าศึกษาระดับมัธยมศึกษาดังกล่าว ประกอบกับการพิจารณาโครงสร้างกลุ่มอายุของประชากรไทยที่คาดหมายว่าประชากรกลุ่มอายุมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ ๑๖-๑๘ ปี) และประชากรกลุ่มอายุ (อายุ ๑๙-๒๔ ปี) จะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และมีการคาดหมายว่าในช่วงแผนพัฒนา ระยะที่ ๘ ต่อระยะที่ ๙ จะมีผู้เข้าเรียนในระดับหลังมัธยมศึกษาว่าร้อยละ ๖๐ ของประชากรในวัยเรียน ทั้งนี้ ไม่รวมผู้มีอายุมากกว่า ๒๕ ปี ที่มีงานทำแล้วและมีความต้องการศึกษาในระดับหลังมัธยมศึกษา

อีกจำนวนมาก และผลจาก พ.ร.บ. การศึกษาฉบับใหม่จะทำให้ปริมาณของผู้ประสงค์จะศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาจะมีมากขึ้น

“อุดมศึกษา” หากหมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาแก่บุคคลที่มีพื้นฐานหรือสำเร็จการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว จะครอบคลุมประชากรจำนวนมาก และมากยิ่งขึ้นตามภาวะความต้องการพัฒนาความรู้ (Upgrading) และการยกความรู้ให้เป็นปัจจุบัน (Updating) การศึกษาระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา (Post secondary education) ถือเป็น การ “อุดมศึกษา” ส่วนดีกรีความเข้มข้นในการปฏิบัติการทางวิชาการ โดยเฉพาะจากชั้นของ “การสอน” และ “การวิจัย” “การรับมาก” และ “การรับน้อย” จะนำมาแบ่งประเภทของสถาบันการศึกษาอย่างไร เป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องวิเคราะห์ และนำเสนอเพื่อความชัดเจนในการจัดทำแผนและการปฏิบัติการ

ในด้านความจำเป็นที่จะค้นหาความรู้ใหม่ การให้ประชากรมีความรู้เป็นปัจจุบัน อันกำหนดจากสิ่งชี้หน้า (Force change) และภาพอนาคต (Scenarios) ดังกล่าวมาแล้ว ประกอบกับหากยอมรับว่า “อุดมศึกษา” ในแง่ของอายุของผู้เข้าศึกษาหมายถึง การศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาแล้ว จำนวนนักศึกษาจะมีจำนวนมากและมีหลายประเภทของสถานศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้องและกระทบการปฏิรูประบบการศึกษาเสียใหม่ ทั้งส่วนที่เป็น “บูรณาการ” และส่วน “เฉพาะ” ตามปรัชญาจุดมุ่งหมายและประชากรเป้าหมายที่ต้องตอบสนอง

ความมุ่งหมายของ “ผลผลิต” จากสถาบันอุดมศึกษา โดยให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศในปัจจุบันและอนาคต ผกผันกันทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ ในแง่การจัดการเพื่อให้เกิดผลผลิตจำเป็นจะต้องจัดการศึกษาให้เกิดแก่บุคคลสามจำพวก ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนทุกคน โดยผ่านขบวนการต่างๆ ในการจำแนก กล่าวคือ

๑. การศึกษาและอุดมศึกษาสำหรับสร้าง “ประชากรรุ่นใหม่” คุณสมบัติของประชากรรุ่นใหม่เพื่อความเติบโตของ “ชนชาติไทย” นำที่จะต้องมีความ “เก่ง” ในทางวิชาการกว่าปทัสสถาน (Norms) ของนักวิชาการทั่วไป

การศึกษาลักษณะนี้อาจจัดเป็นการเฉพาะแก่กลุ่มคนเฉพาะ เช่น เด็กปัญญาเลิศ เพื่อที่ดึงคนเก่งออกมาจากกลุ่มได้และอาจจะต้องจัดสถานที่เพื่อการศึกษาเป็นการเฉพาะ เช่น ค่ายวิทยาศาสตร์ ศูนย์วิจัยสถาบัน.....(เฉพาะทาง) เป็นต้น การศึกษาในลักษณะดังกล่าวมีผู้เรียกว่า Elite education

๒. การอุดมศึกษาเฉพาะเรื่อง ตามความต้องการฉบับพลันของนักศึกษา หรือของหน่วยงานแก่วิชาการดังกล่าวต้องการสถานที่หลักสูตรการสอนเปิดกรณีเฉพาะ

ข้อ ๒ อนุโลมเรียกว่า Mass education ในเชิงการให้ “โอกาส” แต่คงจำกัดจำนวนและวิธีการในเชิงการจัดการ

รูปแบบของการปฏิบัติการทางวิชาการของ “สถาบันอุดมศึกษา” อนาคตจะต้องประกอบด้วยหน้าที่และกิจกรรมทางวิชาการ

สำคัญ ๖ ประการ แตกต่างกันไปตามลักษณะจุดมุ่งหมายและปรัชญาของสถาบัน กล่าวคือจะต้องปฏิบัติในเรื่อง

ขั้นที่ ๑ การถ่ายทอดความรู้สากลแก่นักศึกษาทุกประเภท อันถือเป็นภารกิจพื้นฐานที่อาจารย์ สถานศึกษากระทำอยู่แล้ว (Transmitting of International Knowledge-T)

ขั้นที่ ๒ การพยายามเข้าใจท้องถิ่นบนฐานของวิชาการสากล โดยการศึกษาข้อมูลการวิจัย (Research/Recovery of Data-R)

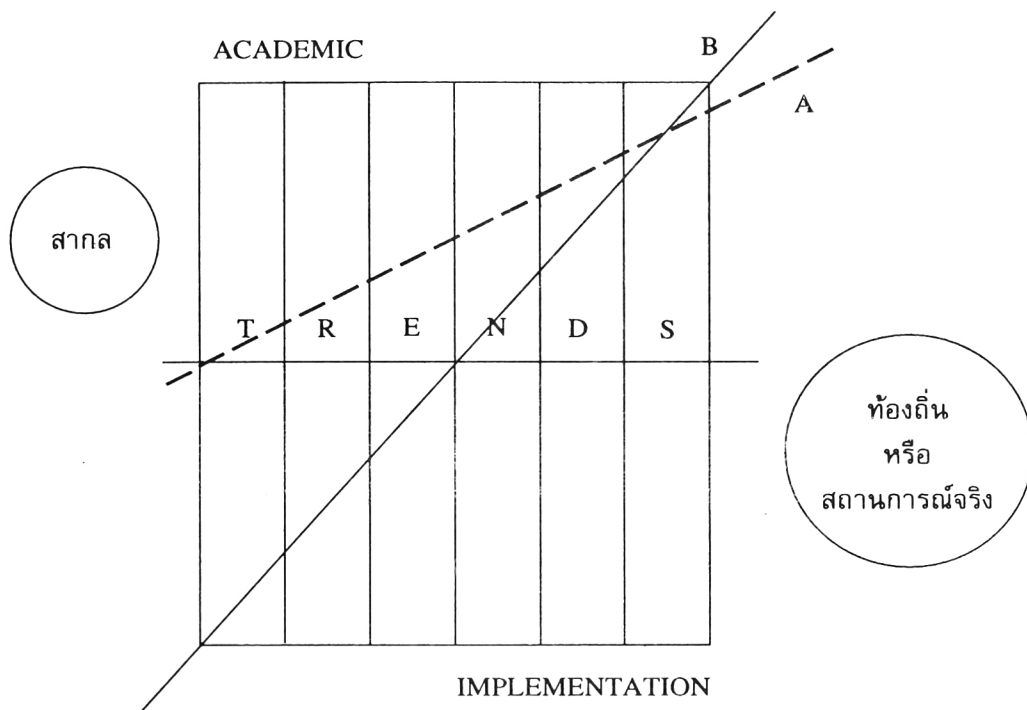
ขั้นที่ ๓ เมื่อได้ข้อมูลจากการสรุปและการวิจัย ต้องมีการตรวจสอบในท้องถิ่นหรือในสถานการณ์จริงเพื่อให้เกิดความมั่นใจก่อนเผยแพร่ (Experiment in Local Situation-E)

ขั้นที่ ๔ สรุปจาก ๓ ขั้นตอนแรกให้เหมาะสมสำหรับเผยแพร่ในท้องถิ่น สิ่งที่ได้รับจะเป็นสิ่งใหม่ที่เหมาะสมกับท้องถิ่น (Newly Appropriate Knowledge-N)

ขั้นที่ ๕ ขั้นตอนการสอนหรือการเผยแพร่ให้นักศึกษา (Distribution of Knowledge for Development-D)

ขั้นที่ ๖ ขั้นตอนการนำสู่การนำสิ่งค้นพบสู่การพัฒนา (Service to Society-S)

ตั้งแผนภูมิแสดงระบบการปฏิบัติการของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งความแตกต่างของการปฏิบัติการที่ ๖ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสัดส่วนของสิ่งที่จะต้องปฏิบัติทั้ง ๖ ประการ โดย เส้นตรง A เลื่อนขึ้นลงหรือเอียงจะแบ่งความเข้มข้นของงานของสถาบันอุดมศึกษา นั้นๆ

แผนภูมิแสดงระบบการปฏิบัติงานของสถาบันอุดมศึกษา

จากแผนภูมิ เส้น B จะแบ่งครึ่งของสี่เหลี่ยมเป็นสองส่วน ส่วนบนจะเป็นการปฏิบัติการเน้นหนักทางวิชาการ ส่วนล่างจะแสดงให้เห็นหน่วยงานปฏิบัติการ ซึ่งทั้ง ๒ ฝ่ายต้องการทั้ง Trends ในสัดส่วนที่แตกต่างกัน

จากแผนภูมิ เส้น A จะกำหนดสัดส่วนของ Trends ของสถาบันอุดมศึกษาว่าปฏิบัติการในด้านใด หากมี T R E มากกว่า N D S อาจเรียกว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เน้นหนักในด้านการวิจัย (Research oriented Institute) หากมุ่งเน้นด้าน N D S มากจะเป็นสถาบันอุดมศึกษาด้านนำองค์ความรู้ไปใช้และปฏิบัติ อาจเรียกว่าสถาบันอุดมศึกษา

ปฏิบัติการโดยอนุโลม ส่วน “สถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น” จะมี Trends อยู่ในสัดส่วนและระดับเดียวกัน เหตุผลที่เข้าใจอย่างง่ายคือสถาบันอุดมศึกษาจะบริการสังคมที่ตนเอง “ตั้งอยู่” หรือท้องถิ่นของตนได้จะต้องมีวิชาการสากล (T) สูงและปฏิบัติการ R E N D S ตามลำดับ

แผนภูมิดังกล่าว จะใช้สำหรับอธิบายระดับการเป็น “พลวัต” (Dynamics) ของสถาบันอุดมศึกษาสนองปรัชญาและความมุ่งหมายของตน และที่สำคัญในแผนระบุว่า “การแบ่งแยกบทบาทหน้าที่ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาแต่ละระดับแต่ละประเภทให้ชัดเจน”

โดยจะไม่แบ่งอันดับหรือ “ชั้น” ของสถาบันอุดมศึกษาในสังคม “อุดมศึกษา”

การจัดสถาบันอุดมศึกษาตามแนวทางของการแบ่งน้ำหนัก สัดส่วน ภารกิจตั้งแผนภูมิจะสามารถครอบคลุมประชากรได้ทั้งนักศึกษาประชากรรุ่นใหม่ (New Generations) นักศึกษาผู้มีงานทำอยู่เป็นปัจจุบัน (In-Service) และนักศึกษาประชาชน (Mass-Education)

๕. ประเด็นสำคัญบางประการของอุดมศึกษาในอนาคต

เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนดังเจตนาของการนำเสนอบทความฉบับนี้ การหยิบยกประเด็นต่างๆ มาเสนอจะสนองแนวทางการมีส่วนร่วมดังกล่าว (ประเด็นต่างๆ นำมาจากการประชุมสำหรับการวางแผนที่สำคัญๆ ดังกล่าวมาแล้ว)

๑. เป้าหมายประชากร เน้นโอกาสทางการศึกษาโดยผู้มีเอกัตภาพที่เหมาะสมทั้งสติปัญญา ส่วนทุนทรัพย์สำหรับผู้ขาดแคลนให้เป็นกลไกที่สถาบันอุดมศึกษาจะประสานเพื่อจัดโอกาสอย่างทั่วถึง

๒. ประเภทของนักศึกษา แบ่งเป็น ๓ ประเภทดังกล่าวในตอนที่ ๔ โดยผ่านขบวนการจำแนกเพื่อความสัมฤทธิ์ผลของนักศึกษาและปรัชญาของสถาบัน

๓. งบประมาณ เป็นไปตามข้อเสนอ ซึ่งปรากฏในทุกแผนที่น่าเสนอคือ ให้จัดเงินอุดหนุนแก่สถานศึกษา โดยสถานศึกษาจัดทำ

แผนพัฒนาของตนเอง สามารถจัดเก็บค่าบำรุงจากผู้เรียนและจากองค์กรต่างๆ โดยเฉพาะองค์กรผู้ประกอบการที่ได้รับประโยชน์จากผลในการจัดการศึกษานั้นๆ โดยตรง

๔. เครือข่ายสถานศึกษา ด้านภารกิจที่ต้องบูรณาการต่อกันและภารกิจที่จำเพาะออกไปจากส่วนที่ต้องร่วมกัน สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดเครือข่ายกันได้จนเป็นระบบ ตัวอย่างเช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เน้นความเป็น “นานาชาติ” เพื่อให้รู้มากกว่ารู้เท่าทันกับสากล ก็ไม่จำเป็นที่สถาบันอุดมศึกษาในเครือข่ายจะต้องเน้นหนักในเรื่องเดียวกันอย่างเท่าเทียมกัน โดยอาจหันไปทดลอง ปฏิบัติการมากกว่าการแสวงหาความรู้

๕. อาจารย์ผู้สอน จะต้องอาศัยการจัดการ โดยมีระบบควบคุมผลการปฏิบัติงาน อาจารย์ประจำจะทำหน้าที่ “จัดการ” “ประสาน” นอกเหนือจากการสอน อาจารย์จากหน่วยงานอื่นๆ “เต็มเวลา” และ “บางเวลา” กำหนดจากน้ำหนักของงาน ค่าตอบแทนเป็นระบบลอยตัวตามผลงาน

๖. สหวิทยาการ จัดระบบตำแหน่งทางวิชาการ เป็นระบบสังคมนักวิชาการมีผู้เป็น “ศาสตราจารย์” มี “รอง” มี “ผู้ช่วย” โดยมีเป้าหมายของงานเป็นหลักมากกว่าจัดระดับดังกล่าวเป็นระบบ จ่ายค่าตอบแทนหรือขั้นยศ

สหวิทยาการโดยจัด “โปรแกรม” วิชาอันประกอบด้วย “แกนกลาง” (ภาควิชา) ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ประกอบการในสาขาวิชานั้นๆ จะทำให้ผลผลิตมีลักษณะในทางปฏิบัติ (Practitioner) มากกว่าเป็นอุดมการณ์ (Ideal)

๗. **กิจกรรมนักศึกษา** ให้สมกับการเป็น ประชากรรุ่นใหม่ และให้สมกับผู้นำผลการ ศึกษาไปปฏิบัติในอาชีพจริง กิจกรรมนักศึกษา จะต้องสนองตอบคุณภาพการเรียนของตนทั้ง ส่วนเป็นพื้นฐานรองรับและส่วนที่เป็นวิชาชีพ ของตน นักศึกษาต้องมีส่วนในองค์กรบริหาร ทางวิชาการ ของสถานศึกษา โดยกำหนด สถานภาพและบทบาทให้ชัดเจน

๘. **การบริหารบุคลากร** ระบบการ จัดการโดยมีสิ่งเหนี่ยวนำ (Incentive) ที่เสริม งานวิชาการจะต้องกำหนดและเป็นไปอย่าง ต่อเนื่อง ตลอดจนการตัดออกจากภารกิจอย่าง มีเกียรติสถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันทาง วิชาการที่เห็นการเกิด “นวัตกรรม” (Innovator) มากกว่าการบริโภคทางวิชาการเป็นสำคัญ ระบบของสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องเป็นระบบ ส่งเสริมนวัตกรรม ซึ่งจะใช้ความเป็นส่วนใหญ่หรือ Norms มาใช้ในการบริหารไม่ได้ เพราะผลจะ ทำให้ Innovator สร้างผลงานไม่ได้จากฐานที่ มีเฉพาะ Norms เป็นมาตรฐาน

๙. **หลักสูตร** ระบบหลังขั้นมัธยมเป็น ระบบใหญ่ มีผู้เกี่ยวข้องหลายประการ จัด ระบบวิชาให้สามารถถ่ายโยงระหว่างสถาบัน จะ ก่อให้เกิดความสะดวกในการเข้าศึกษาที่ใด ก็ได้ของนักศึกษาและเป็นการกำจัดการแบ่ง ระดับของสถานศึกษา หลักสูตรควรจัดตามข้อ เสนอของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติที่เสนอหลักสูตรให้เป็น Modular system โดยจัดเป็นชุดๆ เรียนเป็นชุดสั้นๆ ก็ได้ หลายปีก็ได้และเรียนที่ใดก็ได้

๑๐. **การวัดผล** การวัดผลที่ก่อให้เกิด การแข่งขันและพัฒนาไปสู่ความเป็นระบบ “คนเดียว” (Individualism) ไม่ควรจัดให้มี ควรจัดการวัดผลที่ “บังคับ” ให้นักศึกษา “ร่วมมือกัน” ในการเรียนในการทำงาน การ วัดผลแบบอิงเกณฑ์ (Criterion reference) ควรนำมาใช้แทนการวัดผลแบบอิงกลุ่ม (Norms reference) เว้นแต่ในสถานการณ์ที่จำเป็นต้อง จัดระดับบุคคลในการแข่งขันแบบเข้มข้น

๑๑. **ระบบการเรียนการสอน** การปะทะ สัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนมีความ จำเป็นที่จะก่อให้เกิดความมั่นใจ อบอุ่น วัฒนธรรมไทยและอื่นๆ การรับนักศึกษา จำนวนมาก และใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยต้อง พัฒนา โดยเฉพาะสื่อการสอนทางโสตทัศน- ศึกษาไม่ว่าแถบบันทึกเสียง รายการโทรทัศน์ ห้องสมุด คอมพิวเตอร์ ฯลฯ (จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยได้กล่าวถึงการเพิ่มจำนวนนักศึกษา โดยย้ำเน้นความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและ ผู้เรียนเป็นประเด็นสำคัญ)

๑๒. **การบริหารสถาบัน** มีมหาวิทยาลัย ที่เป็นรายกรณีในปัจจุบัน โดยเฉพาะ มหาวิทยาลัยที่อยู่ภายใต้ “การกำกับ” ของรัฐ โดยมีอิสระในการบริหารงาน กรณีมหา- วิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีเป็นเป้าหมายที่ ต้องการให้เกิดกับสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต ของประเทศไทย

ประเด็นสำคัญอื่นๆ ยังมีอีกมากที่จะนำ มาสู่การอภิปรายแลกเปลี่ยนได้ โดยให้ศึกษา จากเอกสารอ้างอิงที่กล่าวถึง โดยเฉพาะในการ

จัดทำแผนพัฒนาสถาบันของแต่ละแห่งของท่าน

๖. ข้อสำคัญที่ควรเลือกปฏิบัติในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต

การพัฒนาประเทศต่างๆ ทั้งตามทฤษฎีการพัฒนาอย่างสมดุลกันในทุกๆ ด้าน (Balancing - Growth) และการพัฒนาโดยให้มีความโดดเด่นด้านหนึ่งนำไปก่อนหลังจะจุดให้ด้านอื่นๆ พัฒนาตาม (Pole-Growth) ทฤษฎีหลังถูกนำมาใช้มากแม้แต่ประเทศสังคมนิยมที่มุ่งเน้นความเท่าเทียมในทุกเรื่อง ต้องหันมาเปลี่ยนแนวทางในปัจจุบัน ประเด็นสำคัญอยู่ที่จะให้ด้านใดด้านหนึ่งด้านเดียวพัฒนาสูงโด่งไปไม่ได้ จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งควบคู่หรือเพิ่มกันไปเป็นระบบ

การจัด “กลุ่ม” หรือ Set ของการพัฒนา การจัดแบ่งภูมิภาคในการพัฒนาและการโยกโยระบบเข้าสู่กันโดยมีการจำแนกหน้าที่อย่างชัดเจน เป็นแนวทางใหม่ในการพัฒนาปัจจุบัน และสามารถนำเป็นแนวทางกำหนดพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาอนาคต กล่าวคือ

๑. การใช้ข้อมูลท้องถิ่นแปลนโยบายส่วนกลาง ไปสู่ปฏิบัติการท้องถิ่นอาจจะลำดับกลุ่มประเทศ ภาค ส่วนของภาค จังหวัด กลุ่มอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ชุมชน ทุกส่วนจะต้องมีความเป็นเอกภาพและเป็นบูรณาการ และขณะเดียวกันมีความเฉพาะของตนเอง ทั้งปัญหา เป้าหมายการพัฒนา นโยบาย ส่วนกลางจะนำไปสู่ปฏิบัติการอย่างได้ประสิทธิผลเต็มอัตรา จำเป็นจะต้องมีข้อมูลท้องถิ่นรองรับ และเป็นตัวแปร

“หน่วย” ปฏิบัติในลักษณะ “วิจัย-พัฒนา” (Research and development unit) จึงเป็นแนวโน้มที่จะต้องจัดให้มีโดยเฉพาะในสถาบันอุดมศึกษา (ทั้งโดยสถาบันโดยรวมและหน่วยเฉพาะเรื่อง)

๒. การกระจายอำนาจอย่างเป็นระบบ (Systematical decentralization) โดยส่วนกลางและส่วนกระจายมีส่วนสัมพันธ์กันไม่เป็นการ “แยกกันใหญ่” (สั่งการบังคับบัญชาไม่ได้) การกระจายอำนาจ อย่างเป็นระบบดังกล่าว จะทำให้เกิด “ความเป็นอิสระ” ที่เอื้อต่อกันของสถานศึกษาอุดมศึกษาในอนาคต

๓. การร่วมปฏิบัติงาน (Cooperation for development) ช่วง ๓๐ ปีที่ผ่านมาทั้งคนและสถานที่ เครื่องมือ ได้กระจายไปอยู่ทุกท้องถิ่นของประเทศ การกระจายอำนาจ การมีอิสระของหน่วยงานก่อให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกัน เพื่อไปสู่ทั้งจุดมุ่งหมายของหน่วยงานตนเอง และหน่วยงานอื่นๆ ในสถานศึกษา “โปรแกรมวิชา” เป็นการร่วมมือกันที่เป็นตัวอย่างทั้งบุคลากร เครื่องมือ และสถานที่

ในภาวะของการเปลี่ยนแปลง (Transitional period) ของประเทศไทย ช่องว่างระหว่าง “เก่ากับใหม่” เป็นประเด็นสำคัญ หน่วยงานทางการศึกษาเป็นหน่วยงานที่คิดค้นวิชาการ หรือ “ของใหม่” ดังนั้น จุดควรระวัง คือ ช่องว่างระหว่าง “ใหม่” และ “เก่า” ซึ่งในช่วงของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การสรุปว่าอะไร “เก่า” และ “ใหม่” จริงเป็นการตัดสินเชิงคุณค่า (Value Judgement) อันยากต่อการสร้าง

การยอมรับ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ โดย เครื่องมือทุกประการจะเป็นส่วนทำให้ไม่มีปัญหา ตรงกันข้ามการระดมสมองหาความเห็นพ้อง (Concensus) บางครั้งอาจจะสยบความ ชัดแย้งแต่อาจพลาดโอกาสในการได้สิ่งใหม่ ที่เป็นนวัตกรรม (Innovation)

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. การประชุมปฏิบัติการ วางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการศึกษา ระยะยาว. (เอกสารประกอบการประชุม) ๒๘-๓๐ กรกฎาคม ๒๕๓๗ ณ จังหวัด เชียงใหม่.

คณะกรรมการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว. **อุดมศึกษาไทย: สู่นาาคตที่ท้าทาย.** ทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

คณะกรรมการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว. **สรุปสาระสำคัญของแผนอุดมศึกษา ระยะยาว.** (พ.ศ.๒๕๓๓-๒๕๔๗) ทบวง มหาวิทยาลัย กันยายน, ๒๕๓๓.

คณะนักวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. **โครงการศึกษาวิจัย อุดมศึกษา “วิกฤต และทางออก”** เมษายน ๒๕๔๐, เอกสารอัดสำเนา ๔๙๖ หน้า.

จรรยา บุญยุบล. **ข้อคิดข้อเขียน ทิศทางการ พัฒนา.** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะที่ ๑๕ ปี (๒๕๔๐-๒๕๕๔) เอกสาร “ข่าว” แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ ฝ่ายวางแผนและ พัฒนา สำนักงานอธิการบดี จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, เมษายน ๒๕๓๗.

วิจิตร ศรีสอาน. **การพัฒนาทรัพยากรบุคคล ไทยสำหรับศตวรรษที่ ๒๑.** เอกสาร

ประกอบการประชุมสัมมนา ณ มหา- วิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ๒๕-๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๗.

วิชัย ตันศิริ. **การพัฒนาการศึกษาในอนาคต : ภาพทัศน์จากการประชุม ครั้งที่ ๑/ ๒๕๓๗ ๔** มีนาคม ๒๕๓๗ ณ ห้อง ประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษา- ธิการ.

ธีรยุทธ บุญมี. **VISION ๒๐๐๐.** มติชนสุด สัปดาห์ วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๖.

เรื่อง เจริญชัย. **การวางแผนการศึกษาระยะ ยาวกับการพยากรณ์อนาคต.** สาระ สำคัญจาก “Building Scenarios for Education in Southeast Asia : The SEAMEO INNOTECH experience” 1992.

สิปปนนท์ เกตุทัต. **ทิศทางการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมไทยในสิบปีข้างหน้า : วิสัยทัศน์ใหม่การเพิ่มสมรรถนะ ไทยในสังคมโลก.** เอกสารการประชุม ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ๒๕-๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๗.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **สรุปผลการประชุมระดมความคิด เรื่องแนวทางการพัฒนาการศึกษาใน อนาคต.** ๑๕ ธันวาคม ๒๕๓๖ ณ โรงแรมสยามซิตี กรุงเทพฯ.

สุเทพ อัดถากร. **นโยบายของรัฐด้านอุดม- ศึกษา.** เอกสารประกอบการประชุม สัมมนา ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ๒๕-๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๗.

สุพล วุฒิเสน. ปัญหา/จุดเน้นการพัฒนาการศึกษากรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะ ๑๕ ปี เอกสารประกอบการร่วมอภิปรายสำหรับผู้บริหารกระทรวงศึกษาธิการ ประชุม ณ จังหวัดระยอง ๗-๘ เมษายน ๒๕๓๗.

———. **Teacher College Local Higher Educational Institution and The New Trends of Their Educational Provisions.** บทความเผยแพร่ในการประชุม ICET World Assembly ๒๐-๒๕ กรกฎาคม ๒๕๓๕ ณ UNESCO Paris.

Frank Feath (editor). **Through the 80s. Thinking Globally,** Washington D.C. 1980.

Warren G.Bennis and other **The Planning of Change.** Holt, Rinehart and Winston, Inc. 1976.

Larry Laudan. **Progress and Its Problems: Towards a Theory of Scientific Growth.** University of California Press, Berkeley 1977.

ผู้เขียน

รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล วุฒิเสน อธิการบดีสถาบันราชภัฏราชนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา